№ 4.
1920 M.

MEDICINA

RUGPIŪČIO MĖNUO

LAIKRAŠTIS, PASKIRTAS MEDICINOS TEORIJOS IR PRAKTIKOS REIKALAMS

Gūžių ir endeminio kretinismo būstinė Lietuvoj.

Dr. Vl. Kairiūkščio.

1919 m. spalių m. 13 dieną į Vilniaus lietuvių polikliniką, į ambulatoriją, atvežė dvi nebyles mergaites, 7 ir 9 metų amžiaus, kurios, kaip sakė atvežusi jas motina, nekalbėjo nuo mažens.

Objektingai konstatuota: viena ir antra mergaitė su gūžiu po smakru žąsies kiaušinio didumo, gūžys minkštas, pulsuojąs. Kiti nukrypimai nuo normos: gilus aukštas gomurys, dantys su skersinėmis vagelėmis, kaip ir nupiauti, sustrukinti; tarp pryšakinių dantų plati spraga; ausų minkštimai (ausikarai) mažoki, ne visai išaugę, priaugę prie apačios. Ištyrimas ausų, gerklės, nosies, šlapimo, išmatų, kraujo nedavė tuo tarpu kokių vaisių, išskyrus rastą atsitiktinai išmatose asc. lumbricoides. Mergaitės gana gerai girdi, nekalba, taria kokius nesuprantamus garsus, melstis nemoka, tėvus ir giminę atskiria, pažįsta, tuštinasi ir šlapinasi kaip reikiant, padeda kiek darbe kitiems namie ir lauke.

Kadangi ex consilio nuspręsta buvo daryti diagnosė kretinismo ne visiškai išreikštos lyties (be griaučių iškrypimo), labai svarbu ir įdomu buvo mokslo atžvilgiu apžiūrėti motiną ir šeimą, juo labiau, kad, kaip sakė motina, ir kiti vaikai yra sugūžiais.

Lapkričio 11 dieną išvažiavau į tų žmonių kaimą už miesto.

Slėnyje tarp kalnelių pastatyti kaimai Nowosiółki (Naujasaliai) ir Baltupiai. Abudu kaimu semiasi vandens gert iš šaltinio, niekad neužšąlančio; tas šaltinis verčiasi Naujasalių kaime ir teka toliau Cedrono vardu, — taip vadina tą upelį Kalvarijos maldininkai.

Ypačiai ir pirmiausia apžiūrėjau tą šeimą, kurioj augo tos kretinaitės.

Giminė, toji šeima gerai gyvena, didelėje pirkioje be medžio grindų. Nuo pirkios ligi šaltinio yra 20—30 žingsnių. Šeima gausinga, ją sudaro 10 žmonių.

1. Tėvo gūžys kietokas, lygus abiejose pusėse, didokas, didesnis ne kaip jo pačios.

2. Pati, 42 m. amžiaus, irgi su gūžiu; josios gūžys vidutinio didumo; liaukos dalys lygiai padidintos. 12 kartu gimdžiusi, 4 vaikai mirę. Jaučiasi nesveika.

3. Vyriausiasis sūnus Kazimieras tvirto augumo vyras, pradėjęs vaikščioti 7—9 mėnesių. Gūžys kietokas. Pats sako, jog tas gūžys jau metai, kaip pradėjęs augti.

4. Petras, 15 metų, kaklo gyslos pabrinkusios, tokios pat gyslos ir krūtinės dėžės (krutinės narvo, kaulyno). Gūžys didelis, pulsuoja, auskultuojant šlama (ūžia.) Krūtinkaulio irgi girdėti užesys, bet labai silpnas. Dešinioji gūžio pusė žymiai didesnė, kaip kairioji. Kaklo apskritimo yra 32 ctm. Pulsas—104'. Vaikščioti pradėjęs, būdamas maždaug dvejų metų, kaip ir visi kiti čia žemiau paminėti tos šeimos žmonės.

5. Anielė 13 metų. Gūžys didelis ypačiai dešinėje pusėje. Pulsavimas akimi matyt. Auskultuojant ūžesys girdėti. Kaklo apskritimas—30 ctm. Krūtinkaulio pribukimas. Sistolinio ūžesio maximum iš kairės pusės ties plaučių arterija. Gerai suaugusi mergaitė. Eidama svyruoja (anties eisena). Parodė man receptą vaisto, nuo kurio jai palengvėję—

Jnf. Adon. Vern.
e 6,0—200,0
Natri hydrobromici
6,0
Cod. phosph.—0,1
3 x po valg. š. pavalgius.

6) Stasys, 10 metų. Kaklo ir krūtinės dėžės gyslos pabrinkusios. Jo yra visų didžiausias toje šeimoje gūžys, ypačiai dešinėje pusėje, pulsuoja, ūžia. Kaklo apskritimo—31 ctm. Pribukimas kairėje pusėje. kur eina plaučių arterija. antrajame šonkaulių tarpe; aukščiau, pirmajame šonkaulių tarpe, pribukimo nėra. Vaikesas sako, jog gūžys žymiai padidėjęs po kokliušo, jog sunku esą vaikščiot į mokyklą, kuri yra trijų varstų tolumo nuo jų. Eiti turįs ilgai—kelias valandas del dusulio; eidamas sėdąs, kaip motina sako, dažnai ant akmens ir verkiąs.

7. ir 8) Ona ir Jadvyga yra aukščiau aprašytos kretinės (jos buvo į polikliniką atvežtos). Vyresniosios kaklo apskritimo yra 27 ctm, jaunesniosios— 26 ctm.

9. Zosė, 6 metų. Gerai atšerta apyriebė mergaitė, dantys normingi. Ausų minkštimai maži. Gūžys mažas, rodosi, tik pradeda augti—tokio daro įspūdžio.

10. Nastazija, baigianti antrus metus. Yra aštuoni pryšakiniai danteliai apačioje, viršutinių dantelių beveik nėra. Gūžio neturi. Ko ypatinga kaulų ūgyje nematyti. Vaikščioja tiktai du mėnesiai.

Antrioji šeima—kaimynų B.

1. Motinos aiškus gūžys, girdėti ūžesio.

2. Duktė Jadvyga, 13 metų. Gūžys aiškus, dešinioji liaukų pusė didesnė už kairiąją ir eina „ligi pat burnos“. Pulsavimas matyt akim. Vis delto gūžio sudėtis kietoka. Auskultuojant girdėti du tonu ir silpni ūžesiai:

3) Stasė, 8 metų. Gūžys matyti aiškus, daugiau dešinėje pusėje, sudėties kietokos. Pulsavimas silpnas.

Trečioji šeima—kaimynų P.

1. Tėvas, 70 metų. Ligonio švilpiamas alsavimas, raudonas ir mėlynas veidas. Dešinioji gūžio dalis labai padidinta ir nueina tiesiai po krūtinkauliu (struma intra thoracica); kairioji pusė nepadidinta ir neapčiuopiama! Sudėties kietos, beveik neūžia. Kaklo apskritimo—39 ctm.

Ligonio ūkyje verčiasi tos vietos šaltinys, nuo kurio jo pirkią skiria tiktai keli žingsniai.

2. Jo sūnus Kastantinas, tvirtas vyras, vis delto jaučiasi nesveikas. Gūžys kietas, dešinioji ir kairioji pusės lygiai padidintos – neūžia.

Kaklo apskritimo—38 ctm.

Ketvirtoji šeima.

Jos atsitiktinai teištyriau mergaitę, kilusią iš kaimo, kurs pastatytas žemiau šaltinio. Gūžys matyti, aiškus daugiau iš dešinės pusės. Apskritai kalbant, iš septyniolikos susirinkusių pirkioje žmonių tiktai du buvo be gūžių, butent: vyras, kurs tiktai nuo pusės metų gyvena Baltupių kaime, žemiau šaltinio, ir minėtasis dvejų metų vaikutis. Iš tų 17 žmonių 15 yra vietiniai gyventojai Naujasalių kaimo žmonės, trys to kaimo šeimos; visų jų, išskyrus dvejų metų vaikutį, buvo gūžiai įvairaus didumo, kartais su spaudimo simptomų kompleksu. Iš tų 15 žmonių dvi yra nebylės kretinaitės.

Labai įdomus ir ypatingas yra tas dalykas, jog pusėje pastebėtų atsitikimų (septynių atsitikimų iš penkiolikos žmonių su gūžiu) gūžys išsiplėtęs daugiau dešinėje pusėje, ne kaip kairėje, vieno žmogaus tiktai dešinėje pusėje. Gūžys įvairaus didumo, nuo vos tepastebimo ligi vyro kumščios, įvairios sudėties, minkštos ir kietos (nuo

minkštos ligi kietos), su pulsacija, ūžesiais, pribukimu krūtinese, tachycardia etc.

Matomų griaučių (skeleto) iškrypimų, lyties organų iškrypimų, apaugimo plaukais negalėjau, pirmą kartą lankęs tą vietą konstatuoti. Pagaliau tas dalykasir teknikos atžvilgiu, sunku buvo ištirt. Apžiūrėjau ir tos vietos žemę, šaltinį naminius gyvulius. Nors turėjau įspudžio, jog kai kurie gyvuliai yra su gūžiu, bet to fakto ginte neginu, ketindamas ištirti tuo atžvilgiu gyvulius su vetirinorium specialistu, kaip ir papiautus, mėsinėjamus gyvulius.

Taigi nebuvo jokio abejojimo, jog arti Vilniaus turime gūžio plotelį (Kropfgegend) ir tos rūšies plotų centre endeminio kretinismo būstinių. Man sakė, jog kaimynuose, kitame kaime, esąs vaikas 6 metų, kuris visai nevaikščiojąs, tiktai valgąs ir tuštinąsis, kur būdamas, tuoj po savim (Pflanzenmensch?) Paklausęs, kodel nesigydę žmones, gavau iš kretinaičių motinos atsakymą, labai karakteringą: „Taip Viešpats Dievas leido, musų visi tokie!“ Buvę ir gydytasi, bet gydytojai pasitenkinę patarimais, receptais, niekas atsidėjęs tos vietines ligos tirte neištiręs ar tik nepastebėjęs

Smulkmingą ir išsemiamą darbą ketinu dirbti toliau, o tuo tarpu konstatuoju tiktai patį to brangiojo radinio faktą — pastebėtą gūžio ir endeminio kietinismo sritį Lietuvoje.

Iš psichiatrinės ligoninės Tauragėje.

1½ metų (nuo 1919. I. 1 lig 1920 VII. 1) Psichiatrinės ligoninės darbuotės apyskaita ir josios istorija.

Dr. J. Blažio.

Praėjusiais metais spalių m. pradžioje mano buvo padarytas pranešimas apie Psichiatrinę ligoninę Tauragėje Kauno Medicinos Draugijoje. Siūlomas straipsnis pakartos iš dalies aną pranešimą. Manau, jog anuomet žodžiu papasakoti dalykai verti įžymėti spaudoje, nes jie duoda šį tą karakterizuoti vokiečių viešpatavimui mūsų krašte ir vaizduoja tolimesnes aplinkybes, kuriose ligoninei teko darbuotis. Tos „aplinkybės“ vertos geresnio pažinimo, nes jos vis dar nėra visiškai pašalintos, o pašalintos turi būti. Taip pat dauguma gydytojų, rodos, vis dar maža težino apie Psichiatrinę ligoninę — vienintelę šios rūšies ligoninę Lietuvoj — ir šito rašto uždavinys—

plačiau supažindinti su jąja gerb. draugus. Pranešėjas stengsis laikytis dalykų, turinčių visuomenės arba medicinos įdomumo.

Prieš karą psichiatrinė pagalba Lietuvoje buvo teikiama valstybės laikomos psichiatrinės ligoninės N. Vileikoj (apie Vilnių). Šitoji ligoninė buvo atidengta 1903 m. ir pastatyta naujausiais reikalavimais. Ji galėjo priimti lig 1000 ligonių; turėjo 11 gydytojų. Pirmuoju direktorių buvo žinomas Krainskis. Jo redaguojamas ėjo savo laikraštis „Научный архивъ Виленской Окружной лечебницы". Platesnių žinių apie N. Vileikos ligoninę skaitytojas ras minėtojo laikr. 3—4 №, 1904 — Отчетъ за 1903 г. 1915 m., artinantis vokiečiams prie Vilniaus, ligoninė tapo išvežta į Slavianską (Charkovo gub.), kur tebėra iki šiol (žrk. Харьковск. Медицин. Журналъ, 1916, 3 №). Nemaža ligonių buvo paleista, ir man teko girdėt iš dr. J. tokį pasakojimą apie dalies šitų ligonių tolimesnę laimę: rudenį 1915 m., kilnojamas po frontą, jis pakliuvęs į vieną kaimą Vilniaus g., kurio gyventojai pasirodė kažkokie keisti; veikiai paaiškėjo, jog tikrieji kaimo gyventojai buvo palikę savo sodybą, o į jų vietą įsikūrę paleisti į keturius vėjus Vileikos pacijentai.

Vokiečiams okupavus mūsų kraštą, jie sugaudė panašius klajūnus, apskritai sulaikydami visus pamišėlius ir nepilnapročius iš baimės įsidėjusių bepročiais šnipų ir del tvarkos. Gabeno juos iš pradžios į įvairias ligonines, daugiausia šv. Jokubo ir žydų ligonines Vilniuje, taip pat Jurbarke ir Kalvarijoje. N. Vileikos ligoninė, atsidūrusi arti fronto, tapo apversta kitiems galams. Tam tikrą ligoninę pamišėliams laikyti vokiečiai sumanė įsteigti Tauragėje. Čia vasarą 1916 m. jie pertaisė buv. rusų laikais muitinę, o kitados Radvilų pilį. į „Landesirrenanstalt für Litauen. Anstalt pradėjo dirbti nuo 1916 m. spalių 13 d. Ligoninės vedėjo pareigas paskirtas eiti vietinis kreisarzt'as. Ūkio vedėju ir tvarkos prižiūrėtoju (Inspektor) buvo paskirtas vienas kareivis—iš inteligentų — kuris išbuvo iki perdavimo ligoninės į Lietuvos valdžios rankas. Žemesnįjį personalą — visos moterys — sudarė iš dalies iš Vokiečių atgabentos slaugytojos, iš dalies vokiečių suimtos kelios slaugytojos, tarnavusios pirmiau Vileikoj ir priverstos dabar tarnauti Tauragėje. Vyresnioji slaugytoja (Oberpflegerinn) buvo išėjusi slaugytojų kursus prie Tapiau psich. ligoninės.

Vokiečiai paskelbė eilę visokių formalinių taisyklių: vidurinės tvarkos, priėmimo sąlygų ir t. t. Smulkiai bu-

vo nustatytos slaugytojų pareigos, padalintas ligonių laikas, į ligoninės kiemą nieks be leidimo negalėjo įeit. Už ligonių laikymą buvo paskirta paprastoje klasėje 2,50 mrk. ir ypatingoje klasėje nuo 7, 5 lig 12,0 mrk. Mokėti turėjo arba giminės arba apskritis, iš kur buvo atsiūstas ligonis. Vokiečių išskaitymu šitais įmokėjimais ligoninės laikymas turėjo visai išsimokėt. Iš paskelbtų taisyklių tikrai buvo prisilaikoma, rodos, tik šitų pamokėjimo taisyklių. Pirmieji ligoniai — 16 žmonių — tapo atgabenti iš Jurbarko. Ligonių skaičius pradėjo greitai augti: juos atgabendavo iš visos obost'o srities ir net kitų okupacijos šalių. Kai kada atsiūsdavo ištisus transportus: pvz., 1917 m. gegužės 9 d. iš Vilniaus atsiūsti 45 žmonės; tų pačių metų gegužės 15 d. — 34 seniai, tur būt, likviduojant kokią senių prieglaudą; 1918 m. balandžio 10 d. atsiūsta daug ligonių, panaikinant Bezirksirrenanstalt Kalvarijoj. Atsiūsdavo į ligoninę bausmei, pvz., iš Havelbergo stovyklos, taip pat civilinius belaisvius — darbui, įrašydami juos vis delto ligoniais ir versdami gyventi su ligoniais. Faktai nurodyti žemiau. Vokiečiai išsivežė ligoniu įrašų knygas, bet man dar vokiečių okupacijos metu pavyko pasižinti su jomis ir suvesti jų turinys; į skaitmenis — sausus, bet kalbingus; ligų istorijos nebuvo rašomos, tik kai kada gydytojų iš ligonių kilimo vietų buvo atsiunčiami išrodymai ligonio priglaudimo reikalo p s i c h i a t r i n ė j į s t a i g o j su anamnezinėmis žiniomis. 1918 rugpiūčio m. gavau ligoninės Assistenzarzt'o vietą ir todel galėjau arčiau pasižinti su vokiečių sistema. Žinių apie ligoninės darbuotę lig to laiko įgijau iš ligonių įrašų knygų, iš pasakojimų vokiečio inspektorio ir jo pagalbininko lietuvio, dabartinio ūkio vedėjo, taip pat iš kitų šaltinių.

Pradėsiu nuo savo pirmųjų įspūdžių. Muitinės rūmai buvo taip pertaisyti, jog atrodė, lyg kalėjimas: kiekvieno lango paliko tik viršutinis trečdalis, į kurį buvo įdėti geležiniai virbai, o du apatinieji buvo užmūryti. Kreisarzt'as nuėjo su manim ligonių parodyti, paėmęs lazdą. Paskiau aš pastebėjau, jog paprastai jis vaikščiodavo be lazdos, o lazdą pasiimdavo, tik eidamas prie ligonių. Bendrose palatose greta su kūno sveikais gulėjo sergantieji niežais ir viduriais. Visi ligoniai, be ypatingos klasės, gulėjo medinėse lovose, kuriose buvo daug blakių. Valgis buvo labai prastas: duonos 400 grm., mėsos 50 grm., riebalų — 60 grm. per savaitę. Ligoniai vienu balsu šaukė: „Valgyti, valgyti". Krosnys buvo apgriuvę,

duodavo daug dūmų, nelaikė šilumos. Kreisarzt'as lankydavo ligonius retai, o dar nemokėdamas jų kalbos, beveik visai neturėjo supratimo apie jų būtį. Ligonių tarpe radau keletą visai sveiko proto žmonių: du darbininku, vilniškiu gudu, kurie niekada protu nesirgo, ir kiti, kurių buvęs sirgimas mažiau ar daugiau abejotinas. Minėtieji darbininkai (Nieviarkievič ir Jefrėmov) buvo atsiųsti su būreliu kitų civilinių belaisvių. Visi jie buvo įrašyti, kaip ligoniai, ir su ligoniais (ramioje palatoje) turėjo gyvent. Be minėtųjų dviejų, man įstojus į ligoninę, visi jau buvo mirę. Nors vokiečiai man pavedė tvarkyt ligoninę, kaip norėjau, medicinos atžvilgiu, ir daug ligonių, ar pasveikusių ar giminėms prašant jų priežiurai, pavyko gauti sutikimas išrašyt, tuodu darbininku vokiečiai griežtai atsisakė išleisti, nes, jų, mat, būta naudingų darbininkų. Tik tuo pagerinau jųjų būvį, jog perkėliau iš bendrosios palatos į atskirai jiems pavestą kambarį. Čia jie išgyveno lig vokiečių galybės sugriuvimo... Man buvo aiškiai duota žinoti, jog į ūkio ir maitinimo dalykus aš neturiu teisės kištis. Paviršium palatos atrodė gan padoriai: aslos dažnai plaunamos, skalbiniai gana tyri — iš viršaus.

Paminėjau, jog radau daug sergančiu viduriais. Pirmas dalykas buvo atidalinti šitos rūšies ligoniai, taip pat skabiėtikai, į tam tikrus skyrius. Mėšle, pasiūstam ištirti Kauno Bakteriologijos Institutui, buvo rastos bacillos Shiga — Kruse. Taigi ligoninėje siautė tikroji dizenterija.

Tauragės krašto žmonėse 1918 m. dizenterijos nebuvo, josios sunki epidemija viešpatavo 1917 m. vasarą. Bet ligoninėje epidemija, prasidėjusi 17-ais metais, nusitęsė. Tas parėjo 1) nuo to, jog susirgusieji nebuvo išskiriami, nebuvo daroma dezinfekcija ir 2) nuo apskrito palinkimo proto ligonių ypač pasiduoti dizenterijai. Dizenterija, sykį atsiradusi kurioje nors psichiatrinėje ligoninėj, sunkiau pašalinama, negu kame nors kitur. (Žrk. plačiau Stoddart. Mind. and ilš Disorders. 1919. p. 514 ir toliau). Dar 1919 m. pradžioje ligoninėje atsitikdavo sporadinių dizenterijos atsitikimų.

Nuo ligoninės įsteigimo iki 1919 m. sausio 1 d. perėjo 670 ligonių. 1918 m. rugpiūčio m. pusėje buvo 113 ligonių: 59 vyrai ir 54 moterys. 1907 m. būdavo iki pustrečio šimto ligonių. Iš 670, manau, reikia išskaityt 25 asmens (23 vyr. + 2 mot.), kurie, matyt pakliuvo į Tauragę atsitiktinai: 17 V. 14. buvo atgabenti iš Havelbergo stovyklos ir 17 V. 18. išvežti į Baltstogę. Taigi tik-

rųjų ligonių, bent tikrų ligoninės gyventojų, perėjo 645; tame skaičiuje — 339 vyrai ir 306 moterys. Ligonių, turinčių per 40 metų, perėjo 175. Tautybės ligoniai nebuvo pažymimi, apie ją galima šiek tiek spręsti iš tikybos: katalikų 428, žydų 180, evang. 23, pravoslavų 14.

Mirė 414, išleista 148 (trečdalis išleista, jau man įstojus į ligoninę), pabėgo 20 (čia skaitomi tik nesugrąžinti), perimta nuo vokiečių 63. Prie vokiečių lig 1918 m. rugpiūčio m. pusės nebuvo rašomos ligų istorijos, ir todel nei psichozų lytys, nei visos mirtingumo priežastys nėra žinomos. Vis delto su tikrumu galima pasakyti, jog daugiausia aukų paėmė kruvinoji, badavimas ir inkstų įdegimai nuo persišaldymo.

1918 m. mirė: 2-je rugpiūčio pusėje 6, rugs. m. 16, spalių m. 13, lap. m. 10, gruod. m. 10, iš viso 55, iš šito skaičius nuo kruvinosios 27. Per tą laiką perėjo 153 ligoniai. Mirtingumas sudaro apie 36%.

Lig 1918 m. rugpiūčio m. pusės perėjo 492 ligoniu, iš to skaičiaus mirė 359, laigi apie 73%. Iš sulyginimo abiejų skaitmenų galima padaryt išvada, jog, atsiradus priežiūrai ir kovai su infekcija, mirtingumas sumažėjo dviem kartais. Kaip matysim toliau, perėjus ligoninei į lietuvių rankas, mirtingumas vis labiau ir labiau mažėjo.

Ligoninės padėtis su badaujančiais ir pamirštais ligoniais darė slėgiamo įspūdžio palatos 6 № vokišku stilium. Irrenanstalt tarp žmonių ir net šviesuolių turėjo reputaciją įstaigos, kurioj ligoniai tyčia marinami. Tai reputacijai išauginti ypač daug pasidarbavo kreisarzt'as Dr. Steuernagel'is. Tai buvo vienas didžiausių niekšų engusių mūsų kraštą. Pasakojama, jog vienos apskrities gydytojas, dr. P., buvęs tikrai sumaningas žmogus, bet jis išbuvęs tik trumpą laiką ir, negalėdamas nieko pagrindingai pagerinti, patsai pasiprašęs į frontą. Vokiečių nuopelnas yra pats ligoninės įsteigimas: kad ir kaip būtų, iki šiol ja naudojamasi, ir mūsų valdžia neįstengė dar nieko geresnio sukurti.

Lapkričio m. 1918 m. vokiečių saulei nusileidus, pasirodė aišku, jog ligoninė netrukus pateks į tikrų šeimininkų rankas. Papūtė kitas vėjas. Išrašymas iš ligoninės pasidarė visai lengvas. Valgis tapo pagerintas. Vokietiniai inspektoris ir viresnioji slaugytoja pradėjo rodyti daugiau rūpestingumo ir pasisakė norį pasilikti tarnaut Lietuvai. Gruodžio m. pradžioje buvau paskirtas Tauragės apskrities gydytoju. Gruodžio m. pusėj įvyko formingas perdavimas ligoninės mūsų valdžiai, bet faktinai

vokiečiai vis dar laikė savo rankose ligoninės ūkį lig N. M. Medicinos atžvilgiu, pradėjau vesti ligoninę visai savarankiškai nuo Kalėdų, išvažiavus paskutiniam kreisarzt'ui. Pavyko perimti sveikas beveik visas ligoninės turtas (skalbiniai, lovos, vaistai, baldai, produktai, ūkio dalykai etc.), nors inspektoris buvo gavęs paliepimą išparduoti visa, ką tik rastų nebūtinai reikalinga tolimesnei ligoninės darbuotei. Taip gerai išėjo todel, jog inspektoris ir vyresnieji slaugytojai, turėdami vilties pasilikti tarnyboje, patys žiūrėjo ligoninės reikalų. Idant nežūtu jų geri palinkimai, reikėjo ta viltis palaikyti. Paskui jiems pamokėjau (iš savo kišenės) atlyginimą už pažadų neištesėjimą...

Čia bus vietoje ligoninės aprašymas. Ligoninė yra aptvertame aukšta mūrine siena keturkampiniame plote su keliais namais. Aptvertojo ploto užpakalyje yra sodas su daržu. Ligoninė susideda: 1) iš pačios ligoninės triobesio, 2) iš namų, kur yra raštinė, vaistinė, ambulatorija, butai gydytojo ir ūkio vedėjo, 3) virtuvės su duonos kepykla, sandėliais ir tarnautojų kambariais ir 4) įvairių pašalių.

Ligoninės trobesys trijų aukštu su požemiu. Pirmam aukšte eina koridoris, į kurį iš vieno šono išeina durys 7 atskirų kambarių (celių) neramiems ligoniams; krosnys kurenami iš koridorio. Šitam aukšte yra taip pat atskiri kambariai ramiems ligoniams, reikalingiems del savo būvio vienumo. Yra taip pat du dideliu kambariu epidemijos atsitikimui. Šitam aukšte yra slaugytojų kambariai. Antrasis aukštas susideda iš dviejų skyrių: vyrų ir moteru. Čia yra bendros palatos — dideli kambariai, kurių vyrų skyriuje yra 3 ir moterų skyriuje 5. Kiekviename skyriuj. yra po vieną tuščią kambarį, kuris tarnauja, kaip valgomasis ir kur ligoniai praleidžia dieną. Trečiam aukšte — drabužiu sandėliai, skalbinių džiovykla ir k. k. Čia yra taip pat atsargos kambariai. Prie vokiečių, antras aukštasis buvo pavestas moterims; trečiasis — vyrams. Požemyje gyvena darbininkai ir yra atsargos celės. Lubos (beepožemio) aukštos ir, nors langai maži, šviesos daug. Šiti grotuoti langučiai ligoninę daro nejaukią, nelyginant kalėjimą. Ligoninėje gali tilpti lig 100 ligonių. Ligoninės sodas aptvertas tik vielos tvora. Darže sodinama ropučių, kopūstų ir t. t. Prie pirties (maudyklės) yra utinėjamoji įstaiga. Ligoninė turi savo elektros šviesos mašiną, bet dabar šviesa imama iš miestelio, nes savo mašina neišsimoka naudotis.

Perėjus į lietuvių rankas, ligoninės gyvavimui vis delto neatėjo rami valanda. Tauragėje tebebuvo pilna vokiečių, kurie apsiginklavę ateidavo ir atvažiuodavo į ligoninės kiemą malkų vogti. Teko patirti nemalonumų ir iš mūsiškiu pusės. Pasiskelbęs Žemaičių diktatoriu, Aukštuolaitis rekvizavo iš ligoninės 100 metrų drobės (tiesa pamokėjo po 5 markės metrui) ir kelias geležines lovas. Mūsiškai taip pat vogė malkas. Paėmė pagaliau duonos kepyklą ir įsiveržė į ligoninės pašalius. Požemio celėse įkurdavo suimtus naujokus.

Bet sunkiausias ligoninei laikas atėjo, kai pradėjo traukt į Vaterlandą vokiečiai ir bermontininkai. Jų buvo pavogta dvejetas arklių. Taip pat ir nuo mūsų stumiančios priešą lauk kariuomenės tekdavo patirti nemalonumų: kaip pasakojo dr. S., anuomet ligoninės vedėjas, kaikurie mūsiškiai elgėsi, lyg pagrobę svetimą kraštą ir nė kiek neatsižiūrėdami į ligoninės reikalus. Balandžio 1 d. (š. m.) ministeriu kabineto buvo nuspręsta, jog ligoninei priklausančiais triobesiais negali naudotis jokia kita valstybinė įstaiga. Nežiūrint šito nusprendimo ir pakartotų kelis kart ligoninės vedėjo pareiškimų, vietinė intendantūra iki šios dienos laiko paėmusi ligoninės pašalius, duonos kepyklą ir įsitaisiusi savo valgyklą; kiemas stovi pribiauriotas, švaistosi pašaliniai žmonės, vartai nuolat atkelti. Tas yra nepakenčiama. Bet ar bus kada nors panaikinti autonominiai satrapai?

Prie naujos valdžios personalas susidėjo iš vieno gydytojo — jis pats Tauragės apskrities gydytojas lig einamųjų metu balandžio 21 d., kada buvo paskirtas specialinis ligoninės vedėjas; ūkio vedėjo; slaugytoju, po vieną 7-niems 8-niems ligoniams; 2 virėjų; 2 skalbėjų ir 2 darbininkų. Valgis buvo žymiai pagerintas: duonos po 700 grm., mėsos apie pusę svaro (25 sv. 60-ms žmonių), bulvių po svarą ir tt. Vasarą 1919 m. gauta bent-kiek skalbiniu ir drabužių iš Am. Raudonojo Kryžiaus. Aną vasarą buvo iš naujo perstatyta 14 krosnių ir cementuotos celių sienos.

1919 m. ligoninės pinigų reikalai buvo sunkūs. Sąmatos ligoninei palaikyti nebuvo išdirbtos, tik subsidijos kelių gauta įvairiu laiku per metus ir Sv. Departamento 42.000 auksinų. Daug perimtų iš vokiečiu ligonių buvo kilę iš anapus demarkacinės linės, daug iš bolševiku paimtos Lietuvos dalies, susisiekimas apskritai buvo suiręs, todel retai kurio ligonio laikymas buvo pamokamas. Mokestis už laikymą teko po truputį kelti, ir šiais metais

nustatyta mokėti po 8 — 10 auksinų dienai. Mokėti privalo arba giminės arba valsčius (arba įstaiga), iš kur ligonis tapo atsiūstas. Ligoninė galėjo išsilaikyt tik del iš vokiečių perimtos produktų atsargos. Nuo Naujų 1920 Metų yra galioje Sv. Departamento išdirbta sąmata—apie 17.000 auksinų per mėn. visiems reikalams; pinigai gauti už laikyma turi būt atiduodami iždui.

Kaip šviesus ligoninės istorijoj atsitikimas, čia reikia paminėt apsilankymas š. m. birželio m. paskutiniojo kurso A. K. Medicinos Skyriaus studentų, išklausyt prie ligoninės psichiatrijos kurso.

Žemiau paduodamos ligonių keitimos apyskaitos. Kad neapsunkinčiau pranešimo gausiais skaitmenimis, juo labiau, kad jos neturi ypatingos svarbos, 1919-ms duodu tik bendrę metinę apyskaita.

	vyrų	moterų	iš viso
Nuo 1918 buvo likę - - -	26	37	63
per metus įstojo - - - -	46	20	66
„ išrašyta - - -	22	27	49
„ pabėgo - - - -	7	2	9
„ mirė - - - -	21	12	33
1920 m. sausio 1 d. liko -	22	16	38

Apyskaita 1920-ms m.

	vyrų	moterų	iš viso
Sausio 1 buvo - - - - - - - -	22	16	38
lig Vasario 1 d. įstojo - -	2	5	7
„ išrašyti - -	3	—	3
„ pabėgo - -	1	—	1
„ mirė - - -	2	—	2
Vasario 1 d. buvo - - - - -	18	21	39
lig kovo 1 d. įstojo - - -	4	3	7
„ išrašyti - -	4	2	6
„ mirė - - -	2	1	3
Kovo 1 d. buvo - - - - - -	16	21	37
lig balandžio 1 d. įstojo- -	5	1	6
„ išrašyti - -	1	1	2
„ pabėgo - - -	1	—	1
„ mirė- - - -	—	1	1
Balandžio 1 d. buvo - - - -	19	20	39
lig gegužės 1 d. įstojo - -	3	4	7
„ išrašyti -	5	1	6

„ mirė - - -	1	—	1
Gegužės 1 d. buvo - - - - - -	16	23	39
lig birželio 1 d. įstojo - -	6	3	9
„ išrašyti - -	2	1	3
„ pabėgo - -	1	—	1
„ mirė - - -	—	1	1
Birželio 1 d. buvo - - - - - -	19	24	43
lig liepos 1 d. įstojo - - -	9	7	16
„ išrašyti - -	4	4	8
„ pabėgo - -	2	—	2
„ mirė - - -	—	—	—
Liepos 1 d. buvo - - - - - -	22	27	49

Taigi nuo 1919 m. sausio m. 1 d. iki šių m. liepos 1 d. perėjo 181 ligonis. Tikybos (kuri atsako bemaž tikrai tautybei) ji dalinasi šiaip: katalikų 140, žydų 30, evang. 5, stačiat. 4, nežinomų 2.

Mirimo priežasčių nieko pažymėtina, jeigu neskaityt vieno nelaimingo atsitikimo žiemą 1919 m., kada viens ligonis, staiga apipuolęs, nukovė kitą. Labai gaila. Deja, nuo panašių nelaimių neapsaugotos visai ir geriausiai įtaisytos ligoninės. Žrk. Бѣляков. О самоубійствах и несчастныхъ случаях в психіатрических заведеніях. СПБ. 1893. 1919 m. pradžioje atsitikdavo dar atskirų susirgimų dizenterija. Ligoninėje nebuvo nė vieno susirgimo šiltine, nors iš personolo persirgo 10 žmonių.

Žinios apie psichozų lytis čia paduodu, imdamas visus ligonius, kurie perėjo per mano observaciją, būtent nuo 1918 m. rugpiūčio m. pusės lig 1920 m. liepos 1 d. su atvanga nuo 1919 m. spaliu 1 d. lig š. m. balandžio 21 d., kada buvau kitur. Tokių ligonių buvo 261.

Dementia praecox - - - - -	149
dementia praesenilis - - - -	12
dementia senilis - - - - - -	9
cyclophrenia - - - - - - - -	12
paranoia - - - - - - - - - -	3
idiotia - - - - - - - - - - -	2
debilitas ir pan. - - - - - -	5
alkoholiniai psichozai - - - -	4
dementia epileptica - - - - -	11
amentia - - - - - - - - - - -	4
psichozai po influencos - - -	5
„ po t. exanthem. - -	6
„ po malarijos - - -	1

paralysis progresiva - - - -	5
lues cerebri - - - - - - - -	2
psychosis tabetica - - - - -	1
parencephalitis - - - - - - -	1
psichozai po traumos (fizinės) -	2
psychasthenia - - - - - - -	3
isterija - - - - - - - - - -	3
neurasthenia - - - - - - - -	1
nenustatyti, abejotini ir k. - -	20

Kariškių praėjo 15 žmonių. Kaip a priori galime laukti, jų tarpe daugiausia buvo su d. praecox. Tiesioginio ryšio tarp tarnybos įvykių ir susirgimų nekonstatuota. Pasirodė, pateko į tarnybą jau sirgusieji psichozais: kareivis Ch. su cyclophrenia, gulėjęs N. Vileikos ligoninėje, ir laisvanoris S. Dvejuose atsitikimuose rasta proto atsilikimas. 1 atsitikimas—psychasthenia, 1 neurasthenia. Taip pat vienas atsitikimas — psichozas po šiltinės.

Kaip karas atsiliepė į žmonių proto sveikatą, sunku kas nors pasakyti, pasiremiant ligoninės medžiaga. Tik dvejuose atsitikimuose su tikrumu galima buvo surišti psichozas su kaušo ir smegenų dideliais sužeidimais. Renkant anamnezą, paprastai gauni nurodymą į „išgąstį", proto suirimo priežastį. Tiesa, karas davė daug progos išsigąsti. Tik labai abejotina, kad toks momentas būtų užtenkamas protui „sumaišyti". Antra vertus, mūsų, žmonės išgąstim aiškina net kirminų atsiradimą vaikams... Patys skaitmens neatvaizduoja tikrojo ligonių skaičiaus Lietuvoje, nes į ligoninę patenka tik maža susirgusiųjų dalis.

Čia verta truputį susistot prie psichozų po influenzos (irmėdės). Tokių ligonių praėjo 5. Be vienos moteriškės, atvežtos į ligoninę labai nusilpusios ir veikiai mirusios, visi kaip reikiant pasitaisė. Psichozai tvėrė vidutiniškai po 2 savaites ir buvo įvairaus tipo: sumišimas, manija, paranoidinis būvis. Vienas ligonis, kai pradėjo taisytis, aiškino, jog jis lyg nubundąs iš miego su keistais sapnais.

Pažymėtinas didelis sergančiųjų d. praecox skaičius. Kraepelin'o statistika duoda apie 25% d. praecox. Bet tai statistika Vokiečių, kur į ligonines gabenami beveik visi proto ligoniai, ir todel randama daugiau lyčių įvairumo. Kai kurių Vakarų Eiropos psichiatrų statistikos duoda lig 50% ir daugiau d. praecox. Pas mus mažai sergančiųjų psichozais ant pamato lues'o, o Vokietijoje jų

skaitoma 10% ir daugiau. Po kokios dešimties metų ar tik neprisivys Lietuva šituo atžvilgiu Vakarų?

Kai del ligonių traktavimo, tai, be apskrito simptomnio prižiūrėjimo ir gydymo, ligoninėje duodama, kam tik galima, darbo: pačios ligoninės valymas, virtuvėje, darže, skaldymas malkų ir tt. Tai sudaro mūsų Bechäftigungs-therapie.

Turint galvoje visą ligoninės būseną ir neužtenkamą personalą, nėra galima visai įvesdinti sistemos open door. Sekant kiekvieno ligonio būtį, prisilaikoma individualizacijos: esti ligonių, kuriems leidžiama išeiti net iš ligoninės kiemo, o kiti tenka laikyti uždaryti. Orui leidžiant, ligoniai išvedami į sodną. Fizinio suvaržymo nevartojama. Sunkiausia ligoninei su neramiais, viską plėšiančiais ir netyrais ligoniais: panašios rūšies ligoniai tenka kai kada laikyti pliki šiauduose. Gera, kad daugelis ligonių esti tokių tik tarpais.

Ligoninės trūkumų galima prisakyti daugybę, ir daug jų jau buvo paminėta. Tauragės ligoninė—tai tik ligoninė „iš bėdos", kuria gauname pasitenkinti, neturėdami kitos geresnės. Kalėjimo paveikslas, visokie trūkumai vokiečių skubotai pertaisyto triobesio su netikusiu kambarių sutvarkymu, neištekimas pritaikintų nenuoramoms laikyti kambarių, neaptvertas sodas, įsiveržimas pašalinių įstaigų, finansiniai kėblumai—tai svarbiausi vienos rūšies trūkumai. Kitos rūšies trūkumas—tolumas ligoninės nuo administracinio valstybės centro. Pašalint vienos ir antrosios rūšies trūkumams, reikia steigti ligoninė centre ir naujojo mokslo reikalavimais. Atgavus Vilnių, klausimas būtų išspręstas N. Vileikos ligoninės atstatymu. Kauno apylinkės buvo apžiūrėtos rasti pritaikintam trobesiui — Kamedulų vienuolynas, Fredos dvaras, Linksmadvaris ir kelios kareivinės,—bet nieko tinkama nerasta. Klausimą, kurios rūšies ligoninė reikalinga Lietuvoje, kaip ji apstatyti ir tt. šito pranešimo autoris mano ilgainiui pagvildenti tam tikrame projekte.

Iš Kauno ligoninės.

Epideminio cerebrospinalinio meningito atsitikimas, išgydytas kombinuotu būdu.

V. Kuzmos.

A n a m n e s i s. Ligonė V. S., 28 metų, ištekėjusi, atvežta į Kauno ligoninę š. m. gegužės m. 13 d. ketvirtąją ligos dieną. Liga, kuriai priežasties nei ligonė, nei

jos namiškiai nesuranda, prasidėjo smarkiai didėjančiu galvos skaudėjimu ir vėmimu. Iki šios ligos ligonė jautėsi sveika. Tik retkarčiais turėdavo neilgus galvos skaudėjimus. Iš mažens vieną kartą ligonė sirgo bent kiek žymesniu galvos skaudėjimu su kaulų gėlimu. Prieš aštuoneris metus ligonė gimdė sveiką vaiką. Sirgdama šia liga, ligonė menkai miega, prarado apetitą ir turi sukietėjusius vidurius. Ligonė skundžiasi nepaprastu, plėšiamu galvos skaudėjimu.

S t a t u s p r a e s e n s. Pulsas 120, pilnas; temperatura 38,3°. Ligonė vidutinio ūgio ir sudėjimo, kūno oda pilkai balta. Veidas patetiniai pasingas, išblyškęs; kaktos oda suraukta; akių vyziukai (lėlės) išplėsti, vienodi, į šviesą reaguoja silpnai; paakiai pamėlynavę. Liežuvis drėgnas, tyras. Galva atlenkta, pakaušio kontraktura. Lengvai pirštu plakant į pakaušį, ligonė jaučia neaiškų skaudėjimą galvoj. Kernig'o simptomas aiškus: sėdinčiai ligonei negalima atlenkti sulenktų per kelius kojų; gulinčiai per kelius ištiestomis kojomis negalima sulenkti kojos kirkšnyje; kiekvienas lankstymas skausmingas. Prepatelariniai refleksai sumažėję: širdies tonai dulsūs, kitų patologinių reiškinių nerasta. Uždėtą ledų ant galvos, įtrinta Ung. Callogol Crédé 2,0. Dieta pienas ir kompotas.

D e c u r s u s m o r b i. V. 14. Iš nakties atsirado herpes labialis et facialis. Ligonę tąso vemti; neapkenčia siūlimo maisto (kavos). Kūno odos hiperestezija. P=108 Celer. Įleista kamforos 20%—1 ccm. Įtrinta Ung Collargoli Crédé. Toliau Collargol nebevartotas, nes reikalingas keliolikos minučių tepalo trynimas erzino ligonę (hiperestezija). T° V.13—38,3°--37,9°, V.14—37,9°—38,1°.

V. 15. Žymus opistotonas; palenkti galvos negalima. Lenkiant galvą, akių vyziukai bent kiek susitraukia. P=96. Ligonė miega ne visai sumerktomis akimis, pabudusi nerami. Padarius Quinckės būdu lumbalinę punkciją išleista 50 cm. bent kiek drumsto, šiaudo gelsvumo cerebrospinalinio skystimo. Skystimas tekėjo dideliu slėgimu. Skystimui bent kiek pastovėjus, dugne nusėdo minkšti, balzganai gelsvi tirštimai. T° 38,0°—39,6°.

V. 16. Tyrinėjant mikroskopu Pappenheim'o Methylgrün'u Peronin'u nudažytą iš cerebrospinalinia skystimo tirštimų preparatą rasti meningokokai. Leukocitozas; polinuklearų skaičius ypač padidėjęs. Ligonė jaučiasi geriau, lengviau, bet skausmai pakaušy, nugaroj ir strėnose nesiliauja. Vidurių sutorėjimas ir kiti simptomai tie patys. Duota kalomelio po 0,1 kas valanda iki veikimo vi-

duriai išsivalė 3 kartus. Taip ir paskui dažnai daryta. Padaryta maudyklė 30° R; ligonei įsėdus T° pakelta iki 32°—34° R. Maudyklės ilgumas — 15 min. Ligonė ypač rami išmaudžius. Toliau maudyklės darytos kas antra diena. T° 39,0°—38,7°.

V. 17. — V. 20. Ligonė ramesnė. P=70, minkštas. Galvą, nugarą ir kojas skauda mažiau. Viduriai prasivalo į antrą trečią dieną kalomeliu.

Vidurių organų kraujo slėgimui sumažinti, smarkiau gilėlėms darbuotis, prakaituoti ir organizmo skystimų atidavimui pakelti; aktingai ir pasingai smegenų hiperemijai sumažinti, leikocitozui sukelti (Vohryzek, Horbaczewski) duota:

Rp. Pilocarpini mur. 0,05: 200,0
Acid muriat. dil 2,0
MDS. kas 2 val. 1 šaukštą.

Pilokarpiną su rūkščia, kaip saldinandį gėrimą, tuo būdu vartojant, ligonę perstojo tąsyti vėmimas. Pabaigus visą pirmąją pilokarpino dozą, daryta dviejų dienų atvanga per kurią duota naujų autorių siūlomas Urotropinas, savo veikimu nepriešingas prieš jį ligonei duotiems vaistams.

Po atvangos ligonė gavo tokiu pat būdu ir tokią pat antrą pilokarpino dozą. Čia apsireiškė veikimas pilocarpino į gimdą: iš jos pasirodė kraujas. Pabaigus antrą pilokarpino su rūkščia dozą daryta vėl tokiu pat būdu dviejų dienų atvanga ir po jos pilokarpinas duotas dar kartą.

Kas antra trečia diena ligonei į nugarą trinta d-ro Breitman'o siūlomas tepalas, kurį ligonė labai pamėgo:

Rp. Thiocoli 5,0; Balsam. peruv. 3,0; Camphorae trit. 1,5. Mentholi 1,0; Spirti vini 25,0; MDS.

T° 39,2°—39,2°; V.18—39,6°—38,7°; V.19 — 38,8° — 39,1°; V.20—38,8°—39,2°.

V. 21. Ligonė alsuoja giliau; 20 alsavimų per minutę P.=84. Opistolonas lyg mažesnis Kernig'o simptomas aiškus. T° 38,2°—39,8°. V.22—38°—39,1°; V.23—40°—39,3°; V.24—38,6°—39,1°.

V 25. — 29. Ligonė miega ramiau; jaučiasi geriau; valgo jau noromis; prie paskirto valgio suvalgo dar vieną, kitą skystą kiaušinį. Noromis valgo apelsiną, P=60. Opistotonas ir Kernig'o simptomas dar žymus. Calomel 0,1 iki veikimo. V.25. 38,3° — 39,3°; V.26—38,0°—39,2°; V.27—37,6°—37,6°; V. 28—38,0°—39,1°; V. 29—38,2°—39,5°.

V. 30. Raumenų hiperestezija ta pati. P=72. Plaučiuos smulkūs drėgni rouchai. T° 37,4°—38°.

Duota Thiocol į vidų á 0,5 2 kartu per dieną. Ol. Camphorae ligonė gauna retkarčiais.

V. 31. Ligonė skundžiasi spingėjimų ausyse. Opistotonas veik nežymus. Kernig'o simptomas dar aiškus. T°37,4° —38,6°.

VI. 1. Ligonės padėtis ta pati. Vakare P=72! Jaučiasi gerai. Klyzma. T° 37,5 39°.

VI. 2. Rytą P=60. Vakare P=84! (maudytis negavus). Opistotono nežymu. Kernig'o simptomas dar aiškus. Jaučiasi gerai. T° 36,5°—40°; VI. 3—36,7°—37,4°.

VI. 4.—VI. 12. Galvos neskauda, tik ūžia joje. Kardinaliniai meningito simptomai pranyko. Valgo dar buliono, kisieliaus ir baltos mėsos. T° VI. 4—36,5°—36,9°; VI. 5—36,5°—37,1°; VI. 6—37,5°-37°. Toliau T° norm.

Ligonės organizmas žymiai pavargo. Todel duota:

Rp. Kali carbonic. Ferri sulfur. aa 12,0 Acidi arsenicosi 0,06 Pulv. et succ. liquir q. s. Ut f. pil. N. C.

D. S. po vieną žirnelį 3 kartus per dieną pavalgius, kas antra diena vienu žirneliu daugiau, iki 6—9 žirnelių per dieną.

VI. 13. Ligonė namiškių noru išsirašo iš ligoninės. Patariama ramiai laikytis ir nurodyta, kaip toliau gydytis.

Šioks gydymas turi tikslo pagreitinti organizmo disimiliacijos ir asimiliacijos procesus.

Apie tai, kada, kuriuo perijodu baigti vieno gydymo būdo vartojimas ir kada pradėti kitas, kalbėti neseka, nes nė vienoj epideminio meningito lyty neturim aiškių ligos perijodų, tik simptomus. Todel, einant prie kito gydymo būdo, tenka vaduotis vaisiais, įgytais jau vartotu gydymu.

Ir kitur, kur vartojau tą patį gydymo būdą, tikriau —taktiką, taip pat turėjau gerų vaisių. Atsitikimuose, kur buvo vartota seroterapija ir siūlomieji vienos ar kitos formulos vaistai, jie nieko negelbėjo.

Iš St. Seimo Sveikatos subkomisijos.

Subkomisijos posėdy liepos 13 d. buvo svarstomas centrinės sanitarinės valdžios organizacijos klausimas, Tam klausimui paruošti buvo išrinkta komisija iš d-rų: Staugaičio, Vaiciuškos ir Nasvyčio.

Dr. J. Staugaitis komisijos vardu praneša. Dabar rūpesnis sveikatos reikalais išskaidytas 7-ose mi-

nisterijose (Vid. Reikalų, Krašto Apsaugos, Susisiekimo, Teisingumo, Ž. U ir V. Turtų, Švietimo ir L. Raudonojo Kryžiaus Draugijoje). Reikia visi sveikatos reikalai sukoncentruot į vieną Sveikatos Ministeriją. Argumentai už: 1) dabar tų įstaigų priešakyje stovi nespecialistai, nuo ko sveikatos reikalai kenčia, tuokart stovėtų specialistas; 2) sveikatos reikalai apima labai didelę gyvenimo sritį, didesnę, sakysim, kai Teisingumo ministerija; 3) tų visų įstaigų darbas reikia koordinuoti, nes visi luomai sudaro vieną visuomenę; 4) statistinių žinių rinkimas reikia tinkamai pastatyt ir centralizuot, dabar jų gauname tik iš Sv. Dep—to; 5) netikusi sanitarinė Lietuvos padėtis verčia sveikatos reikalus ypač aikštėn kelti; 6) jau ir kitose šalyse panašių ministerijų yra (Bolševikuose, Lenkuose, Prancūzuose): 7) nustatymas vienodų algų, etatų, kad tarnautojai nebėgtų iš vienos ministerijos į kitą. Prieš Sveikatos Ministerijos steigimą yra tik vienas argumentas—brangumas. Bet tos išlaidos vis tiek reiks padaryti. Pavadinimas: Sveikatos, Socialinės Apsaugos ir Darbo, Ministerija. Etatai: ministeris, viceministeris, 5 departamentai, (bendrųjų reikalų dep-tas iš 3 skyrių, civilinės sanitarijos ir medicinos dep-tas iš 3 skyrių, karo sanitarijos vyriausioji valdyba, farmacijos dep-tas, darbo ir socialinės apsaugos dep-tas). Prie ministerijos dirba dvi tarybi: sanitarjos ir medicinos mokslo klausimams spręti iš 7 žmonių, ir darbo ir socialinės apsaugos taryba. Jei veterinoriai norėtų, galėtų taip pat įeit į ministeriją, sudarydami veterinarijos (6—tą) dep-tą.

D r. A v i ž o n i s: Kam terpiamas į Sveikatos Ministeriją darbo dep-tas? Darbo dep-tas rūpinasi sveikųjų reikalais ir su sveikatos reikalais neturi daugiau bendro, kaip su kiekviena kita ministerija.

D r. V a i c i u š k a: Prie darbo dep-to darbų priklauso darbo draudimas, apsaugojimas. Čia ryšys su sveikata yra didelis ir labai aiškus.

D r. N a s v y t i s: Gydytojas nėra specialistas darbo reikaluose: del to reikia darbo dep-tas išmest iš Sv. Mi—jos ir prikergti kur kitur, sakysime, prie Prekybos ir Pramonės m-jos.

D r. L a š a s. Mintis prijungti socialinės apsaugos dep-tą prie Sv. M-jos gera ir gyvenime tinkama, nes elgetynų steigimas vaidina didelį vaidmenį kovoje su limpamosiomis ligomis; taip pat geistina, kap vaikų ir senelių prieglaudos būtų gydytojų įžiūrimos, nes tos prie-

glaudos yra paprastai ir ligonių prieglaudos. Darbo dep-tas Sv. M-jai visiškai netinka. Apskritai, Sv. M-jos sumanymas dirbtinai iš įvairių lopų sulopytas, nepakankamai nušviestas. Neaiškūs santykiai tarp V. Karo Sanitarijos Valdybos ir Kariuomenės Gydytojo. Neaišku, kam vyriausias sveikatos reikalų vedėjas turi dalyvauti politikoje, būti min. kab-to narys.

V e t. D r. B u l o t a s: Pirmiau mums buvo daug ministerijų. Net kitų kraštų misijos stebėjosi, jog tokia maža šalelė turi tiek daug ministerijų Paskiau pasirodė, jog tiek daug ministerijų nereikia, ir jų skaičių sumažino. Ar nemanoma dabar vėl prie senovės gryžti? Aišku, jog įvairių ministerijų darbo sveikatos srity koordinacija reikalinga, bet neaišku, jog reikia įsteigti ministeriją. Pakaktų komisijos iš įvairių ministerijų ir organizacijų atstovų, kuri derintų jų pastangas.

D r. Ž e m g u l y s: Sv. M-jos sumanymas dar tuo nepilnas, kad nieko nekalba apie savo valios vykintojus —valdininkus provincijoje. Dabar yra tendencijos padaryt, kad apskrsčių gydytojai labiau priklausytų savivaldybių, kaip centro. Karo ir gelžinkelių gydytojai labiau bus surišti su savo dalimis, kaip su Sv. M-ja. Atskirų Sv. M-jos valdininkų prvincijoj laikymas gana brangiai atseitų. M ją be savo atstovų provincijoje sunku įsivaizduoti.

D r. N a s v y t i s: Sv. M-jos steigimo darbas mums neaiškus, nes jo nesame dar dirbę. Reikia daug daryti, norint bent ką padaryti. Nereikia šliaužioti kitų ministerijų uodegoje. Apskričių gydytojų pavedimas savivaldybėms negeistinas, kol savivaldybės aukštai kultūros atžvilgiu neišaugo. Taip patys apskr. gydytojai sako. Karo sanitarija turi pasilikti, kaip dabar kad yra, nes jos vykinimo priemonės yra kitokios (griežti įsakymai), ir jos, pavedimas kokiai kitai ministerijai, ypač karo metu negeistinas.

D r. V a i c i u š k a: Darbo departamento yra vienodi ryšiai su kiekviena ministerija, del to jis galima ir prie Sv. M-jos prijungti

D r. I n g e l e v i č i u s: Niekur pasaulyje karo sanitarija nėra rišama su sveikatos ministerija. Jų sujungti negalima. Prijungimo klausime kompetentingas būtų Generalinis Štabas, jo reiktų atsiklausti.

P r o v. M a k a u s k a s: K. A. M-jos sanitarijos skyrius prie Sv. M-jos prijungti galima, nes gydymas ir karinėse ir civilinėse ligoninėse tas pats, taip pat ir vaistus išduoti lygiai greitai gal ir civilinėse vaistinėse ir karinėse.

Mūsų šaly kariuomenės gydytojų militarizuotė eina gana greit, norima kariškių kasta sustiprinti. Reik su tuo kovoti. Dabar eina dar nereikalinga kova tarp Sveikatos Dep-to ir Sanitarijos Skyriaus. Sumanymas bendrais ruožais galima priimti. Farmaceutų korporacijos nusistatymas yra tvarkytis autonomingai. Kainų vaistams nustatymas neturi pareiti nuo gydytojų, nes ir gydytojai juk nenori, kad farmaceutai jiems kainas statytų. Jei gydytojai kišis į farmacijos reikalus, farmacija nesiplėtos Lietuvoje. Prie Farmacijos Dep-to turi būti farmaceutų taryba.

D r. A v i ž o n i s: Sumanymas paskubomis išdirbtas. Negalima taip klausimo statyti: jei patiks veterinoriams, įeis į M-ją, jei nepatiks—neįeis. Jei farmaceutai reikalauja autonomijos, tad ir kiti dep-tai to gal pareikalauti,—kas iš to viso išeis? Jau prieš karą daug buvo rašoma apie sveik. m-jos reikalingumą, bet nebuvo įtikinamų paaiškinimų, kaip sveikatos reikalai iš visur suėmus, kad darbas nenukentėtų. Austruose prieš karą buvo sv. m-ja del to, kad partijai reikėjo turėti savo atstovas kabinete. Kaip reikalas perėjo, ir m-ja buvo panaikinta. Kol aiškaus m-jos reikalingumo nematome, tepasilieka, kaip dabar, tik su kai kuriomis pataisomis. Reikia išleisti tam tikras aktas, kad Sv. D-to direktoris sveikatos reikalais, kur reikalinga yra kompetencija, galėtų pasirašinėti tiesiai kaip ministeris. Sv. D-to direktoriui nereikia kištis į politiką; ne visada geras politikas yra geras gydytojas ir antraip. Sumanymą patarčiau grąžint į komisiją, kad toliau gvildentų.

D r. S t a u g a i t i s: Ministeriją steigdami, šiektiek sutaupytume. Dabar Kaune yra 5 centraliniai valdžios vaistų sandėliai, kuone kiekvienoj ministerijoj. Sv.-m-ją įsteigus, būtų tik 1 sandėlis. Dabar K. A. M-jos Skyrius mobilizuoja gydytojus iš provincijos, kur jų mažtėra, o neima iš Kauno, kur gydytojų daug yra. Karo ligoninės persirgusius šiltine kareivius paleidžia namo, ir jie civiliniams žmonėms parneša ligą; taip pat yra ir su raupų ir veneros ligomis. Nebūtų ir nesutikimų tarp įvairių ministerijų gydytojų nusistatymų. Centrinė karo ligoninė reik atimt iš K. A. M-jos, paverst klinikomis ir atiduot Aukštiesiems Kursams. Kariuomenės, geležinkelių, mokyklų gydytojai drausmės atžvilgiu priklausytų kiekvienas atatinkamos ministerijos, iš jos ir algą imtų, tik medicinos atžvilgiu priklausytų Sv. M-jos. Farmaceutai gali turėt autonomijos farmaceutų reikaluose, bet kur

farmacija rišasi su visuomenės sveikata, ten turi spręsti ministerija. Armijos Gydytojas vykintų tik Sv. M-jos įsakymus. Periferijos sutvarkymo neliečiame, nes neištenkame tam darbui žmonių.

Vet. Dr. Bulotas: Dr. Staugaitis per daug nusistatęs yra, kad būtų M-ja; bet jis neišrodė, kodel komisija prasčiau darbą atliks. Dabar vaistai brangūs. Reik išrodyti, kad farmaceutams autonomiją davus jie bus pigesni; aš manau, jog jie bus brangesni. Ir dabar privatiniuose vaistų sandėliuose kartais galima pigiau pirkti, ne kaip centriniuose valdžios vaistų sandėliuose. Veterinarijos D-tas savo sandėlėlį laiko del to, kad jam taip pigiau vaistai atseina, nekaip kiekvieną kartą pirkinėjant mūsų didžiuosiuose sandėliuose.

Dr. Grinius. Klausimo svarstymas atidedamas kitam posėdžiui.

St. Seimo sveikatos subkomisijos posėdy liepos m. 20 d. buvo svarstytas klausimas apie suteikimą gydytojams medicinos praktikos teisių Lietuvoj. Arčiau su tuo klausimu pasižinti pavesta tam tyčia išriuktai komisijėlei.

Liepos 27. d. tas klausimas toliau svarstomas.

Dr. M. Nasvytis. Medicinos skyriaus lektorių tarybos nusistatymu, turi būti pripažinti gydytojų diplomai, išduoti laisvos, autonomingos, represijų nekenčiančios aukštosios mokyklos. Tokie diplomai pažymi gydytojų žinias. Del diplomų, išduotų nepaprastu laiku, būtent, kai Rusuos komisarų įsakymu buvo panaikinti valstybiniai kvotimai, tenka paabejoti. Asmenys, įgiję abejotinus diplomus, turėtų laikyti kvotimus arba tam tikroj valstybinėj komisijoj, arba prie aukštosios mokyklos užsieny.

Dr. J. Bagdonas, papildydamas D-ro Nasvyčio kalbą, sako, jog tokia nuolatinė komisija (Medicinos Taryba, sekant buv. Rusų pavyzdžiu) tiktų sudaryti prie Sveikatos Departamento. Ta komisija tikrintų diplomus ne tik gydytojų, bet ir kito medicinos personalo.

Dr. J. Alekna. Diplomų tikrinamoji komisija negali susidaryt iš St. Seimo sveikatos subkomisijos. Subkomisija turi vaidinti kontrolės ir kritikos vaidmenį.

Dr. V. Lašas. Diplomas yra dokumentas, rodąs mokslo cenzą; reikalinga todel, kad diplomus tikrintų tam tikra įstaiga, kuri rūpinasi mokslu, būtent lektorių taryba arba panaši jai naujai sudaryta mokslo komisija. Diplomas, išduotas ne mokslo įstaigos, netinka.

Dr. M. Nasvytis. Įstaiga, kuri tikrintų diplomus, turi būti St. Seimo sankcionuota.

Dr. P. A v i ž o n i s. Diplomams tikrinti reikia konkrečiai nustatyti tam tikri principai. Principų nenustačius, negalima eiti prie diplomų tikrinimo.

Dr. J. A l e k n a. Visų pirmiausia reikia turėt organas, su kuriuo būtų surišta teisė. Del to St. Seimas turi farmalinai nutarti, kad teisė gydytojų diplomus tikrinti pridera tam tikrai medicinos komisijai.

D. V. L a š a s. Per komisijos rankas turi pereiti visų gydytojų diplomai. Diplomas, pakankamai žymįs gydytojo žinias, turi būti komisijos antspaudu patvirtintas. Tikrų diplomų neturintieji turi būt iškvosti.

D r. P. A v i ž o n i s siūlo diplomams tikrinti principus, paaiškėjusius po debatų lektorių taryboje. (Jie padėti žemiau su įneštomis pataisomis).

D r. J. A l e k n a. Vakarų Eiropos aukštosios mokyklos, išegzaminavusios mūsų gydytojus, duos jiems medicinos daktarų laipsnius, bet ne mūsų valstybinės teisės praktikuoti Lietuvoje.

D r. T r u m p a u s k a s. Armijoj tarnauja daug gydytojų, kuriems, kaip prityrusiems, duotos nemažai atsakomybės reikalaujančios vietos, ir jiems medicinos šakoj pasitikima. Daugelis tų gydytojų turi diplomus, del kurių čia abejojama, ir del to jie dabar nustojo laipsnių ir gauna mažesnes algas. Perspektyvoj jiems reiškiama didelio nepasitikėjimo. Geistina, kad svarstant gydytojų diplomų nostrifikacijos klausimą būtų paklausti patys suinteresuotieji gydytojai, kurie geriau galėtų išaiškinti, kurio būdu įgijo mokslą ir kurių trūkumų turi.

D r. V. L a š a s. Kalbant apie kvotimų laikymą V. Eiropoj arba Dorpate, numatomas kėblumas, kurs susidarytų svetimos šalies kalbos ir galimos didelės diplomų spekuliacijos atžvilgiu.

D r. P. A v i ž o n i s paaiškina, jog Dorpatas turėtų būti vieta, kur laikytų kvotimus visi turintieji kurso baigimo pažymėjimus. Nesiūlo Rusų universitų, kuriuos visus siekia komisarai. Kariuomenės gydytojų diplomams statomas toks pat klausimas, kaip ir visiems kitiems diplomams, kurie turi būt apsvarstyti.

Projektas šiame posėdy papunkčiui uesvarstomas, atiduotas tai pačiai komisijai.

Rugpiūčio 3 d. projektas svarstomas papunkčiui. Įnešti keli nauji punktai ir šiek tiek pataisų.

Dr. K. Grinius praneša apie Baltijos pajūrio valstybių konferenciją Rygoj, kurioj taip pat bus svarstomi ir bendri toms valstybėms medicinos klausimai. Pataria nusiųst į konferenciją ir medicinos atstovą. Išrinktas ir sutiko važiuoti Dr. Vaiciuška.

Apie suteikimą gydytojams medicinos praktikos teisių Lietuvoje.

Dr. P. Avižonies projektas.

1 §. Medicinos praktikos teisės gydytojams suteikia Centrinė Sveikatos Reikalams Šalies Įstaiga.

2 §. Praktikos teisės duodama tiems, kas visai išlaikė Lietuvoje valstybinius gydytojams egzaminus.

3 §. Centrinė Sveikatos Reikalams Įstaiga, duodama gydytojams praktikos teisės, vaduojasi šiomis taisyklėmis:

Visi Lietuvoje gyvenantieji gydytojai paskirstomi dviem grupėm:

a) Lietuvos piliečiai.

ir b) svetimųjų valstybių piliečiai.

A. Gydytojai Lietuvos piliečiai.

1. Diplomai, įgytieji prie Rusų Valstybės Universitų arba jiems lygių mokslo įstaigų iki 1917. XI. 1, yra Lietuvoje teisėti.

Pastaba: Diplomai gydytojų, išėjusių pilną kursą Rusų Universitų arba jiems lygių mokslo įstaigų prieš karo pradžią ir įgijusiųjų gydytojo laipsnį (stėpien' liekaria) be kvotimų Caro įsakymu, yra Lietuvoje taip pat teisėti.

2. Diplomai buvusiųjų Rusų universitų, įgytieji po 1917. XI. 1 m. yra teisėti tuo kartu, kai bus išrodyta, jog išeita visa mokslo programa ir išlaikyti Valstybiniai kvotimai.

Pastaba: Diplomai, įgyti po 1917. IX. 1. iki 1919 m. II. 1, yra teisėti, jei gavęs diplomą išklausė iki karo 8 arba 9 semestrus.

3. Kas minėtų 2-me punkte išrodymų neturi, privalo laikyti Lietuvoje valstybinius kvotimus.

4. Gydytojai, turintieji Vakarų Eiropos Universitų medicinos daktaro diplomus, įgytus ligi Didžiojo karo pradžios, privalo laikyti valstybinius kvotimus, jeigu jie nėra laikę valstybinių kvotimų užsienyje arba Rusuose iki 1917. XI. 1.

5. Gydytojai, turintieji Vakarų Eiropos Universitų medicinos daktaro diplomus, prileidžiami prie valstybinių kvotimų, jei turi išrodymus, jog yra išėję visą medicinos mokslo kursą.

6. Gydytojai lietuviai, turintieji Jungtinės Amerikos Valstybės universitų ir medicinos kolegijų diplomus (daktaro medicinos ir chirurgijos) ir išlaikę tenai valstybinius kvotimus, paleidžiami nuo valstybinių kvotimų Lietuvoje.

7. Gydytojai, turintieji užsienių Universitų medicinos daktaro diplomą arba įgiję gydytojo diplomą nenormingose apystovose Rusų universituose (A. punkt. 2) gali būti, atsižvelgiant į jų nuopelnus medicinos srityje, arba visiškai paleisti nuo valstybinių kvotimų arba tiktai nuo jųjų dalies.

8. Medicinos kandidatai, turintieji bet kurio universito išleidžiamąjį pažymėjimą, privalo laikyti valstybinius kvotimus.

9. Visi gydytojai, praktikuojantieji Lietuvoj, privalo mokėti valstybinę kalbą.

B. Gydytojai svetimųjų valstybių piliečiai.

1. Lietuvoje leidžiama praktikuoti piliečiams tiktai tų svetimųjų valstybių, kuriose Lietuvos piliečiams gydytojams nekliudoma gyventi ir laisvai eiti medicinos praktiką.

2. Svetimieji piliečiai gydytojai, vis tiek kur ir kada jie būtų mokslą baigę, privalo išlaikyti Lietuvoje valstybinius gydytojams kvotimus ir kvotimą iš lietuvių kalbos.

Pastaba: Nuo kvotimų gali būti atleisti gydytojai piliečiai tų valstybių, kuriose ir nuo Lietuvos piliečių gydytojų nereikalaujama valstybinių kvotimų.

3. Išimtiniuose, itin svarbiuose valstybiniu atžvilgiu atsitikimuose, gali būti leidžiami į Lietuvą svetimųjų valstybių gydytojai, nesilaikant šio skyriaus punktų 1 ir 2, pavyzdžiui, reikalingieji medicinos kursams arba fakultetams lektoriai prityrę organizuotojai ir instruktoriai sanitarijos srityje ir tolygiai.

Pastaba: Apie reikalingumą įsileist į Lietuvą svetimos valstybės gydytojus 3-ju punktu sprendžia Komisija iš atstovų po vieną narį — Centrinės Sveikatos Reikalams Įstaigos,

Aukštųjų Medicinos Kursų arba fakulto ir gydytojų korporacijos.

4. Gydytojai, svetimųjų valstybių piliečiai, išlaikę užsieny valstybinius kvotimus ir tik vėliau įgiję Lietuvos pilietybės teisių, kad įgytų medicinos praktikos teisių, privalo išlaikyti Lietuvoje valstybinius kvotimus.

§ 4. Išspręsti galintiems kilti, šitas taisykles pritaikinant, nesusipratimams, skiriama tam tikra komisija, kurioj yra trys atstovai nuo Aukštųjų Kursų Medicinos Skyriaus (Medicinos Fakulto) Lektorių Tarybos ir po vieną atstovą nuo Centrinės Sv. Reikalams Įstaigos ir nuo gydytojų korporacijos. Šitą komisiją šaukia ir joje pirmininkauja Centrinės Sveikatos Reikalams Įstaigos atstovas.

Del kovos su epidemijomis Lietuvoje.

Dr. Tumėnienė.

Kruvinosios epidemijai prasidėjus vėl susiduriam su klausimu, kaip sunki yra kova su epidemijomis dabartinėse mūsų sąlygose. Svarbiausia priemonė kovoje su dizenterija, kaip ir apskritai kovoje su limpamosiomis ligomis, — ligonių izoliacija, yra gan sunkiai pritaikinama mūsų sąlygose. Del kulturos stokos mūsų piliečiai negali suprasti limpamosiomis ligomis sergančiųjų izoliacijos reikalingumo. Be to dar mūsų kraste pasiliko iš okupacijos laikų nepasitikėjimas ligoninėmis. Ir taip, norint ligonius izoliuoti, tenka juos vežti priverstinai į ligonines ir gydyti veltui. Tam tikslui reikia lėšų, reikalingas barakų ir epidemijos gydytojų nemažas skaičius.

Medicinos personalo stoka yra mūsų krašte didelė. Dabartiniu laiku mes neturim nė vieno epidemijos gydytojo ir permaža epidemijos felčerių, seserų ir dezinfektorių. Ar algos padidiniamas epidemijos personalui duos reikalingų žmonių — labai abejotina. Del dezinfektorių tai dar galima laukti, jog jų būvio pagerinimas galėtų juos sulaikyti prie darbo. Mano nuomone, vienintėlis to klausimo išsprendimo būdas yra medicinos personalo mobilizacija. Reikalingi yra dezinfektorių ir seserų kursai.

Dėliai barakų, tai beveik kiekvienoje ligoninėje yra epidemijos skyriai, yra ir atskirų barakų ir epidemijos punktų. Bet jų visų nepakanka epidemijos reikalams. Naujiems barakams steigti reikia daug lėšų; reikia lovų ir skalbinių, kurių mums taip trūksta.

Sanitarijos ir medicinos sutvarkymo pagrindu yra mūsų krašte decentralizacija: apskričių savyvaldybės privalo rūpin-

tis žmonių sveikata ir Sanitarijos tvarka, jos privalo suteikti reikalingų lėšų, o Sveikatos Reikalamas Centras duoda pašalpų ligoninėms ir barakams laikyti ir pamoka epidemijos personalą.

Apie decentralizacijos reikalingumą čia netenka kalbėti; daug esame girdėję apie tą Pirogovo suvažiavimuose Rusuose. Jei mums būtų aukštesnio laipsnio kultūra, tai manau, taip sutvarkytas darbas turėtų gerų vaisių. Patyrimas rodo, jog daug savivaldybių negal išlaikyti nei ligoninių, nei barakų, kitaip sakant, negali sutvarkyti medicinos ir sanitarijos reikalų savo apskrityj. Kai--kurios savyvaldybės atsisako nuo ligoninių sutvarkymo ir jų išplėtimo del lėšų stokos, o kitos atvirai pasisako nerandą reikalo limpamomis ligomis sergančiųjų vežti į barakus. Ten, kur žmonės šviesesni, kur į valdybas įeina energingi piliečiai, inteligentai, kurie supranta medicinos ir sanitarijos reikalus, ten darbas eina sparčiai, nors toli ne visur.

Bet epidemija nelaukia, kol susipras ir susitvarkys savyvaldybės; reikia būti prisirengusiems prie kovos su epidemija, o jai atėjus — dirbti skubiai ir greitai. Kova su epidemijomis neprivalo priklausyti nuo savyvaldybių ir jų lėšų, o vien nuo Sveikatos Reikalams Centro. Visiems epidemijos reikalams aprūpinti Sveikatos Centras privalo turėti pakankamai lėšų; o kad gerai suprastų ir pažintų krašto sanitarijos stovį, turi sutvarkyti periferijos pranešimus į centrą ir įvesti priverstiną limpamųjų ligų registraciją.

KRONIKĄ

Iš Sv. Departamento darbuotės.

∞ **Apskričių savivaldybių ligoninių sutvarkymo reikalu.**

1) Tautos sveikatos globojimas įeina į savivaldybių ir sveikatos įstaigų darbuotės sritį.

2) Savivaldybių įstaigos steigia ir laiko ligonines (Saviv. Įstat. 14 §, g. ir III §) o Sveikatos Departamentas padeda ir prižiūri.

3) Aukštesnis ligoninės personalas (gydytojas ir vaistinės vedėjas) samdomas savivaldybių ir tvirtinamas Sveikatos Dep-to, paleidžiamas sutinkant Sveikatos Dep-tui.

4) Vidutinis ir žemesnysis ligoninės personalas (ūkvaizdis, felčeris, pribuvėja, gailestingoji sesuo, slaugytojos ir kt.) kviečiamas ligoninės vedėjo ir tvirtinamas savivaldybių, paleidžiamas, sutinkant savivaldybėms. Apie vidutinį medicinos

personalą ir jo kvalifikaciją pranešama Sveikatos Dep-tui.

P a s t a b a. Iš medicinos personalo į Ligoninės gali būti priimti tiktai asmenys, turį iš Sveikatos Dep-to leidimus verstis medicinos prakiika.

5) Apskričių ligoninių gydytojo algos didumas pareina nuo sutarties su savivaldybėms.

1 P a s t a b a. Apskrities Gydytojas arba kitas Sveikatos Dep-to valdininkas negali eiti Ligoninės gydytojo pareigų be Sveikatos Dep-to žinios ir sutikimo.

2 P a s t a b a. Apskrities Gydytojas, būdamas Sveikatos Dep-to atstovas ir ligoninių kontroliuotojas gali eiti ligoninės gydytojo pareigas tik laikinai ir gauti atlyginimo už tą pareigų ėjimą pusę dienpinigių, t. y. 450 auks. mėnesiui.

6) Ligoninių gydytojai privalo kas mėnuo išduoti apyskaitą apie ligoninės būseną sveikatos žvilgiu, apie josios reikalus, ligonių laikymą ir jų keitimąsi.

7) Ligoninės, norinčios gaut iš Sveikatos Dep-to kredito ar subsidijos, privalo pirma sustatyti pajamų ir išlaidų sąmatą, atsiskaityt iš gautojo avanso, žodžiu sakant, sutvarkyti savo ūkį.

8) Neturtingiems apskrities gyventojams teikiama pagalba apskričių ligoninėse veltui.

Vidaus Reikalų Ministeris Š k i p i t i s.

Sveikatos Departamento Direktoris B a g d o n a s.

Liepos 20 d. 1920 m.

∞ **Medicinos felčeriai Lietuvoje.** I) Medicinos felčeriai, baigusieji tam tikras civilines mokyklas ir turintieji teisės įstot į Aukštųjų Kursų medicinos skyrių: 1) Dambrauskas Eugenijus Birštone (Jezno valsč.), 2) Grinevickaitė Marija Telšiuose, 3) Pliuškevičaitė Eugenija Mažeikiuose, 4) Beigelis Leiba Kedainiuose. II) Felčeriai, turį medicinos felčerių teises: 1) Bieliakinas Michailas Plungės valsč., 2) Baniulis Petras Biržuose, 3) Bucholcas Jonas Virbalyje, 4) Deksnys Antanas Rokiškio apskr, 5) Ereminas Julijus Žarėnų valsč., 6) Chmeliauskas Kazys Šilave, 7) Ivanovas Jurgis Panevėžyj, 8) Jurgelionis Kazys Skapiškyje, 9) Kardelis Jonas Zaramose, 10) Molis Feliksas Navarėnų valsč., 11) Nivinskis Jonas Kedainiuose, 12) Pupelis Feliksas Abeliuose, 13) Rymonis Aleksandras Užpaliuose, 14) Sachnovičius Dovidas Krakinave, 15 Sprindžius Mikolas Varniuose, 16) Šelkanas Joselis Ukmergėje, 17) Vederis Povilas Pumpėnuose, 18) Zablockis Vitoldas Krakenavoj, 19) Patkauskas Mikolas Biržuose, 20) Beigelis Jobelis Čekiškėje Kauno apskr. III. Felčeriai, gavusieji medicinos felčerių pažymėjimus, bet ne

visai išrodę savo teises dokumentais: 1) Kasparas Jonas Šakiuose, 2) Juškevičius Liudvikas Tytavėnuose, 3) Ritleris Elkesas Simne, 4) Safranevičius Mejeras Lygumuose, 5) Strumila Kazys Telšiuose, 6) Šeras Samuilas Kybartose, 7) Viklicius Aleksandras Marampolėje, 8) Lipmanavičius Chorelis Kaune, 9) Levitanas Rubinas Kaune, 10) Tatarskis Dovidas Kražiuose, 11) Kraučiunas Mataušas Marampolėje, 12) Januškevičius Vladas Luokėje.

∽ **Žinios apie limpamasias ligas Lietuvoje 1920 m. birželio mėnesyj.** Dėmėtąja šiltine sergančių įregistruota 568, mirė 58 (10%); iš to matome, jog dėmėtosios šiltinės skaičius kiek sumažėjo (gegužės mėn. 763). Taip pat, ir gegužės mėnesyj, sergančiųjų maximum'as išpuolė Telšių apskričiai (124), Šiaulių aps. (77) ir Kauno apskr. (44).

Vidurių šiltine sirgo tiek pat, kiek gegužės mėnesyj — 73, mirė 7 (9,5%). Ir šį mėnesį daugiausia sergančiųjų davė Kėdainių apskritis (15). Naujai pasirodė vidurių šiltinė Mažeikių apskr. (4), Kretingos apskr. (2) ir Telšių apskr. (2).

Gryžtamąja šiltine susirgo 63, daugiausia Rokiškio apskr.

Raupais sergančiųjų skaičius sumažėjo: gegužės mėnesyj 166, birželio mėnesyj 125, mirė 22 (17,6%). Sergančiųjų maximumas išpuola Šiaulių apskr. (20), Biržų apskr. (18). ir Kauno aps (17).Susirgimų raupais nepažymėta Alytaus, Zarasų ir Marampolės apskrityse.

Skarlatina (karais) susirgo 78, mirė 8; iš jų Šiaulių apskr. 23, Marampolės apskr. 14.

Difterija (smaugomis) susirgo 43 (3 †).

Dizenterija (kruvinąja) iš viso įregistruota 77, mirė 4 (5,2%): Šiaulių apskr. 13, Alytaus apskr. 13, Panevėžio apskr.10,Kauno apskr.9,kitose apskr.-nuo 2 iki 6 kiekvienoje aps. Rokiškio,Utenos ir Vilkaviškio apskrityse dizenterijos neįregistruota. Iš tų skaitmenų matome, jog pavieni dizenterijos atsitikimai balandžio ir gegužės mėnesiais (bal. m. 8, geg. m. 7) virsta birželio mėnesyj epidemija, kuri daug smarkiau platinos liepos mienesyj.

Irmedė (influenca) sumažėjo, sulyginant su gegužės mėn.; įregistruota 149, mirė 5 (3,4%).

Cerebrospinaliniu meningitu susirgo 13, mirė 3; iš jų Telšių aps. 5, Reseinių ap. 2, Kauno apskr. 2, Zarasų Kretingos, Ukmergės ir Vilkaviškio apskr.—po 1. Jei pažiurėsim į pereitus mėnesius, tai pastebėsim kad pradedant nuo vasario mėn., kuriame pastebėta 3 meningito susirgimai, sergančiųjų skaičius išaugo iki 14 gegužės mėn. Vasario mėn. susirgimų meningitu įregistruota vien tiktai Šiauliuose, kovo

mėnesyj perėjo į Panevėžio apskr., iš ten į Kedainių, Ukmergės, Utenos apskr. ir tt.

Pragaro raupais liepos m. sirgo: Biržų apskr. Gailiūnų k. 2, Šiaulių apskr. 1, Anykščiuos 1 ir Janavoj 2.

Dr. Tumėnienė.

∞ **Personalia.** Dr. Zacharinas paskirtas l. e. Tauragės apskr. gydytojo p., mirusio Dr. J. Spudulio vietoj.

× Sv. D-to Sanit. Skyriaus naujai sustatyta ir atspausdinta 10.000 egz. plakatų: „Kaip apsisaugojus nuo vidurių šiltinės ir kruvinosios“ ir 10.000 egz. iškabų: „Perspėjimas! Čia serga limpama liga. Įeiti griežtai draudžiama“. Norintieji gauti, privalo kreiptis į Sveikatos D-to Sanit. Skyrių.

Iš K. A. M. Sanitarijos Skyriaus.

× K. A. M. Sanitarijos skyrius kovai su dizenterija kariuomenėj išleido visiems kariuomenės dalių gydytojams smulkią instrukciją, kurių priemonių griebtis kovoje su ja, kaip musės naikint ir tt.; įvesdino norintiesiems profilaktinį skiepinimą nuo dizenterijos kariuomenėj ir seroterapiją ligoninėse, įsakė visus dizenterija susirgusius kuoveikiausiai izoliuoti ligoninėse.

Įvesdintas profilaktinis skiepinimas nuo vidurių šiltinės ir koleros.

Naujokai, atėjusieji į dalis be sanitarinio apžiurėjimo, įsakyta dar visi vest į pirtį ir po pirties nuo raupų įskiepinti.

× Kariuomenės tarpe birželio mėnesį buvo susirgimų: influenca—116, odos ligomis 108, veneros ligomis 56, sifiliu 48, akių ligomis 45, staigiosiomis skrandžio ir žarnų ligomis 35, ausų ligomis 27, plaučių ir pleuros tuberkuliozu 13, staigiuoju sąnarių reumatizmu 16, dizenterija 17, grįžtamąja šiltine 12, karštine 11, dvasios ir nervų ligomis 11, dėmėtąja šiltine 9, vidurių šiltine 8, raupais 1, staigiuoju ir chroniniu alkoholizmu—nė vieno.

× Liepos 25 d. Karo ligoninėje buvo karo įstaigose tarnaujančiųjų seserų susirinkimas. Sanitarijos skiriaus viršininkas Dr. V. Nagevičius pasiūlė nurodyti seserims slaptu balsavimu tas, kurios teršia sesers vardą. Pasakytos buvo kelios. Daugiausia nurodymų gavusios 3. seserys bus tuojaus paleistos, o kitų 3-jų, bent kiek mažiau nurodymų gavusių seserų elgesį San. Skyrius ištirs ir savo nuožiūra pasielgs. Seserys padalintos 4-mis grupėmis: tarnaujančios chirurgijos skyriuje, terapijos, limpamųjų ligų skyriuose ir evakuacijos punktuose ir lauko ligoninėse. Kiekvienos grupės seserys išsirinks iš savo tarpo vieną vyresniąją. Iš tų 4 vyresniųjų seserų vieną San. Skyrius paskirs visų vyriausiąją. Visų vyriausąja sese-

rim paskirta Eugenija Kibartaitė. Vyresniosios seserys normuos karo įstaigose tarnaujančiųjų seserų gyvenimą. Be jų sutikimo, nė viena nauja sesuo nebus priimama į karo įstaigas. Įsakymai seserims ir jųjų pareiškimai eis per vyriausiąją seserį ir per vyresnįjį ligoninės gydytoją. Iki šiol į karo įstaigas buvo priimamos seserys ir nemokančios lietuviškai, su sąlyga, kad jos kuoveikiausiai išmoktų. Rugpiučio 25 d. bus padaryti visoms seserims kvotimai iš lietuvių kalbos; neišmokusios liet. kalbos pakankamai iki šio laiko bus atleistos iš karo įstaigų. Iš viso karo sanitarinėse įstaigose tarnauja dabar 62 seserys, iš jų 38—Karo ligoninėjė Kaune.

Įvairios žinios.

ꝏ Kauno Medicinos Draugijos susirinkime skaitytas buvo Dr. V. Kairiūkščio pranešimas: „Gūžių ir endeminio kretinismo būstinė Lietuvoje." Iš tolimesnio pasikalbėjimo paaiškėjo, jog Dr. Kairiūkštis ta linkme ir toliau tebedaro tyrinėjimus. Visi kalbėjusieji pabrėžė pranešimo įdomumą. Toliau Dr. Žemgulys pasiūlė peržiurėti Draugijos įstatus, kadangi gyvenimas reikalaująs juos pataisyti. Be to dar, būtų geistina, kad visuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose, kur tik yra 5—6 gydytojai, jie organizuotųsi į panašias medicinos draugijas. Del to reikia, kad Kauno Medicinos Draugijos, kaipo seniau susiorganizavusios ir daugiau prityrimo turinčios draugijos įstatai, galėtų būti pavyzdžiu kitoms naujai besikurinčioms panašioms draugijoms. Klausimas pradėtas svarstyti, bet nepabaigtas. Tolimesnis svarstymas atidėtas kitam susirinkimui.

ꝏ Liepos 29 d., beskrosdamos kritusią nuo ligos karvę, apsikrėtė pragaro raupais (antrax). dvi moteriški, Janavos gyventoji. Diagnozas bakteriologinai nustatytas. Abi ligoni guli Kauno ligoninėje.

ꝏ Anatomijos Institutas (Mickevičiaus g..) pradėtas remontuoti ir nuo rugsėjo m. pradeda dirbti. Medžiagos yra pakankamai. Instituto direktoris yra Dr. J. Žilinskis, anatomijos lektoris Aukštuosiuose Kursuose.

ꝏ Aukštieji Kursai skelbia konkusą histologijos ir teismo medicinos lektūromis paimti. Pareiškimai su curriculum vitae siųsti Aukštųjų Kursų Vadovui Kaune.

ꝏ Kaune įsisteigė farmaceutų akcinė bendrovė „Vaistija." Įstatai ministerijos patvirtinti gegužės m. 7 d. Bendrovės valdyboj yra provizoriai: Valentinavičius, Mikuličas, Lapinas, Matulaitis ir Žvėrėnas. Bendrovė įsteigė jau cheminių-farmaceutinių ir kitų reikalingų medicinoje dalykų sandėlį (Laisvės Alėja 33). Sandėlio vedėjas yra prov. Vaitke-

vičius. Sandėlis turi ryšių su didesnėmis užsienio įstaigomis (fabrikomis). Užmegzti ryšiai su Amerikos lietuvių farmaceutų bendrove. Manoma dar įsteigti cheminė farmacentinė labaratorija įvairiems Galeno preparatams dirbti; laboratorija tutėtų sunaudoti visus augalus, kurie Lietuvoj auga, nes tie augalai iki šiol, nors ir auga Lietuvoje labai gausingai, įvežami betgi yra iš užsienio. Manoma įvesdint įvairių Lietuvoj augančių žolių kultūracija. Bendrovė turi ne tik komercijos, bet ir kultūrinių tikslų. Pagrindinio kapitalo turi 500,000 auksinų. Priimami pajininkai, farmaceutai ir nefarmaceutai. Akcijos kaina—5000 auks. su sprendžiamuoju balsu susirinkimuose ir 1000 auks. be jo.

∞ Aukštųjų Kursų taryba nutarė įsteigti prie medicinos skyriaus dantų gydytojų kursus. Tam reikalui, be esamųjų skyriuje lektorių, lektoriauti pakviesta dar dantų gydytoja M. Žmuidzinavičienė. Netrukus bus atidaryta prie Raudonojo Kryžiaus ligoninės dantų ligų poliklinika.

× „Medicinos" laikraščiui leisti paaukaojo: Dr. Kizlauskas 25 auks., Dr. J. Blažys 100 auks., Dr. E. Draugelis 50 auks. Dr. Gurauskis 20 a. Dr. Jasinskas 10 a., Dr. A. Lukaševičius 20 a., Dr. Pr. Gudavičius 100 a., Dr. Jarašius 40 a., Dr. Hanusavičius 40 a., Dr. A. Sivieckas 40 a., Dr. Sipavičius 10 a. Visiems aukotojams ačiū.—Red.

Iš kitų kraštų.

⋈ Du milioninkai pavedė medicinos fakultui Strasburge 50.000 frankų rentą, kuri turi būt išmokama tam mokslininkui, kuris pirmasis ras vaistus tuberkuliozui išgydyt ir nuo jo apsisaugot. (M. m. W. 25 №.)

⋈ Tiuringų pavyzdžiu, ir Prūsų valdžia nutarė nuo studentų ir kitų kraštų mokesnį už mokslą auksu imti (poperiniais pinigais mokant, reikia tam tikras priedas mokėti). Be to dar, iš kitų kraštų studentų imamas dveja toks didumo mokesnis, kaip iš vokiečių.
(D. m. W. š. m. 27 №.)

⋈ Chirurgijos Prof. Dr. A. Stieda (iš Halle) ir vidurių ligų Prof. Dr. Grober'is (iš Ienos) atsisakė važiuoti profesoriaut į Dorpatą. (M. m. W. š. m. 26 №).

⋈ Rockefeller'io Fondas paskyrė 1.205.000 sterl. svarų Londono University College Hospital and Madical School ir University College. (M. m. W. š. m. 26 №).

⋈ Šarlotenburgo miesto savivaldybė nutarė įsteigti Šarlotenburge socialinės ir praktinės medicinos Akademiją, kurioj būtų dėstoma valstybės ir savivaldybių kūno,

dvasios ir ekonominiai silpnųjų globa. Klausytojai priimami gydytojai ir studentai. Mokslas priverstinas tiems, kurie paskui norėtų gauti apskričių, savivaldybių arba mokyklų gydytojų vietas. Tų klausytojų skaičius aprėžtas iki 30. Kitiems nepriverstinas. Mokymas seminaristiškas, tęsiasi 1 semestrą. (D. m. W. š. m. № 28).

× Aukštojoj moterų mokykloj Leipcige ligonių seserimis toliau tobulintis yra 3 skyriai: 1) socialinės igienos (apskričių globos seserims, rajonų prižiūrėtojoms, žindomųjų kūdikių globos seserims, džiovininkų globos seserims fabrikinėms seserims ir t.t.), kurso ilgumas 1 metai; 2) ligonių slaugymo vedimo (vyresniosioms seserims, seserų kursų mokytojoms ir t. p.), kurso ilgumas 2 metu; 3) laboratorijos (laboratorinėms seserims prie ligoninių, medicinos institutų ir t. p.), kurso ilgumas 2 metu.

(M. m. W. š. m. №26).

---

† Gydytojas Jonas SPUDULIS.

Nakty 5—6 liepos mirė vienas seniausiųjų Lietuvos gydytojų Tauragės apskr. gydytojas J. Spudulis.

Velionis gimė 7 sausio 1860 m. 1872 m. įstojo į Šiaulių gimnaziją, kurią pabaigė 1881 m. Išėjęs gimnazijos mokslus mokesi medicinos, išpradžių Maskvos Universite, paskui Karo Medicinos Akademijoje, kurią pabaigė 1886 m. Visos Vielionies pastangos gauti Lietuvoje kariškio gydytojo vietą nuėjo niekais, ir jis buvo priverstas tarnauti tolymajame Turkestane. 1895 m. liko pasiūstas atgal į Karo Medicinos Akademiją lauko chirurgo laipsnio įgyti. 1912 m. ištarnavęs pilną pensiją Vielionis metė tarnybą, sugrįžo į Lietuvą; apsigyvenęs Šiauliuose, versdavosi kiek praktika, likusį laiką pavedė gimtosios kalbos tyrinėjimui, kurią visa savo amžį nesiliovė mylėjęs. Karui prasidėjus bėgo į Petrapilį, Oranienbaume gavo Miesto Sąjungos ligoninės vedėjo vietą. 1917 m. bolševikų perversmui įvykus apsigyveno Voroneže, ir 1918 m. grįžo į Tėvynę, Šiaulius. Rugsėjo mėnesy 1919 m. Sv. D-tas paskyrė jį Tauragės apskr. gydytoju.

Teisingas ir atviras žmogus, niekuomet neatsisakydamas pagelbėt, išnaudojamas pacijentų, kurie dažnai nesugeba tinkamai įvertinti gydytojo darbą, jis sąžiningai eidamas savo pareigą apsikrėtė demėtąja šiltine, turėdamas, 60 m. amžiaus.

Te bunie jam leugva žemelė!

D-ras B. Zacharinas.

„Šviesos“ spaustuvė, Didžioji Vilniaus gatvė № 34, Kaune.